

Från parasit till drakhuvud – Shanghai efter 1949

Efter att utlänningarna lämnat Shanghai i och med kommunisternas maktövertagande förlorade staden sin kosmopolitiska prägel. Men den förblev den ledande industristaden som bidrog till landets utveckling både ekonomiskt och med sitt kunnande. Men när Deng Xiaopings ekonomiska reformer inleddes i slutet på 1970-talet hamnade Shanghai på efterkälken. Det var först på 1990-talet som Shanghai åter kom att få en ledande roll i Kinas modernisering.

TEXT OCH FOTO: BERTIL LUNDAHL

När kommunisterna intog Shanghai 1949 var det en stad långt från de kommunistiska idealen. Den beskrevs så-

Denna stalinistiska byggnad från 1955 hette ursprungligen Kinesisk-sovjetiska vänskapsbuset. När vänskapen tog slut kring 1960 döptes den om till Shanghais utställningscenter.

här av tidningen *Jingji zhoubao* (*Ekonomiska veckotidningen*): ”Shanghai är en improduktiv stad. Den är en parasitisk stad. Den är en kriminell stad. Den är en stad av flyktingar. Den är ett paradys för äventyrare.” I stället för att glänsa i rollen som Kinas mest kosmopolitiska stad, blev staden nu skambelagd för sitt utlandspräglade, borgerliga, dekadenta förflutna. Det kom att dröja fram till 1980–1990-talen innan en stolthet över det gamla Shanghai åter växte fram.

Men för kommunisterna fanns det också saker som var positiva med Shanghai. Partiet hade ju grundats här den 1 juli 1921 i stadens franska koncessionsområde. Och det fanns en industriell bas med ett proletariat, som ju skulle bli landets nya herrar.

Under kommunistpartiets ledning förvandlades den ”parasitiska” staden i stället till landets kassako. Största delen av stadens inkomster kom att levereras till regeringen i Peking för att sedan omfördelas till resten av landet. Det som blev kvar till Shanghai användes mest till att bygga upp nya industrier. Varor från denna ledande industristad kom att anses ha den högsta kvaliteten i landet fram till 1980-talet.

Nybyggnad och rivningar av gamla kvarter hade däremot inte hög prioritet. Därför kom mycket av den gamla västerländskt präglade bebyggelsen att leva kvar. Det var just i ett av de förnämsta monumenten från imperialismens tid, Hongkong och Shanghaibankens kontor vid The Bund, som kommunistpartiets högkvarter och stadens regering flyttade in. Gatorna med utländska namn i de gamla koncessionerna fick kinesiska namn.

De lokala ledarna kom att anpassa sig till kommunistpartiets centrala ledning precis som lokala ledare tidigare

Den gamla hästkapplöpningsbanan omvandlades efter 1949 till Folkets torg och Folkets park. Folkets torg var 1981 fortfarande en stor öppen plats som användes till politiska manifestationer. På 1990-talet gjordes torget om och ett antal paradbyggnader uppfördes. Den arkitektoniskt minst intressanta är det nya högkvarteret för kommunistpartiet och stadens regering från 1995.

Utställningshallen för Shanghais stadsplaner vid Folkets torg öppnade officiellt 2001. I byggnaden finns utställningar om det förgångna, nutiden och framtiden. Främsta attraktionen är en storskalig modell över staden.

gjort till de utlänningar som dominerat staden. Under kulturrevolutionen (1966–76) kom Mao Zedong att ha ett starkt stöd från Shanghai eftersom ”de fyras gäng” då dominerade staden.

Sedan ”de fyras gäng” fängslats 1976 tog det tid innan deras anhängare i staden rensats ut. Och när Deng Xiaoping bestämde sig för att öppna Kina mot omvärlden och starta ekonomiska reformer i slutet av 1970-talet satt fortfarande anhängare till Maos efterträdare Hua Guofeng, som Deng nu i praktiken manövrerar ut, kvar i ledningen för Shanghai. Inte heller de ledare som styrde Shanghai under den första halvan av 1980-talet hade de kontakter i Peking som möjligt skulle banat vägen för en satsning på Shanghai när den ekonomiska reformpolitiken drog igång.

Det blev i stället i Guangdong, som gränsar till Hongkong, och Fujian man inrättade de första fyra ekonomiska zonerna i Kina med syfte att få utländskt kapital att investera i landet. Eftersom det var ett osäkert experiment som inte heller hade stöd bland alla de ledande i partiet kan Deng också ha valt bort Shanghai på grund av stadens stora betydelse för landets ekonomi. Den främste ekonomen bland det gamla ledargardet, Chen Yun, var enligt förre premiärministern Zhao Ziyangs bok *Prisoner of the State* motståndare till att satsa på Shanghai. Chen, själv från Shanghai och berömd för sin fågelbursteori – marknadsekonomins (fågeln) frihet ska begränsas inom planekonomin (buren) –, var orolig för att de affärssinnade Shanghaiborna skulle driva marknadsekonomi alltför

Shanghais museum invigde 1996 sin nya byggnad vid Folkets torg. Den är skapad av Shanghaiarkitekten Xing Tonghe, som inspirerats av traditionella bronser vid utformningen. Den cirkelrunda toppen påminner om en bronspegel från Handynastin och på avstånd påminner byggnaden med sina halvcirkelformade handtag om en bronstripod kallad ding. Övre delen av byggnaden är rund och basen är fyrkantig, vilket motsvarar den traditionella kinesiska uppfattningen om himlen som rund och jorden som fyrkantig.

långt om de gavs för stor frihet. Resultatet av den njudda inställningen till Shanghai blev att staden förlorade sin ledande ställning under 1980-talet. Guandong's export överträffade Shanghais 1986 för första gången sedan mitten av 1800-talet och Guandong med provinshuvudstaden Kanton blev mer ”inne” än Shanghai.

Det var först sedan Peking utsett de välutbildade teknokraterna Jiang Zemin och Zhu Rongji till ledare i staden, som Shanghai fick mer att säga till om centralt. Deng gav 1990 klartecken för en satsning på Shanghai, som tog fart mer definitivt efter hans resa i södra Kina 1992. Staden skulle nu bli ”drakhuvudet” som skulle leda Kinas modernisering med hjälp av gynnsamma villkor för företagande och mer stöd från centralt håll.

Överst: En del av Nanjinggatan från Folkets park österut har omvandlats till gågata.
Nederst: Barn matar de vita duvorna på Folkets torg.

Ömsesidig fotografering på Folkets torg.

Pudong på den östra sidan av Huangpufloden hade fram till 1990 negligerats trots tidigare förslag om att utveckla området. Nu blev det en ekonomisk utvecklingszon med många förmånliga villkor och området har sedan dess genomgått en oerhört snabb förvandling. Utländska företag strömmade till och massor av höghus, flera av dem över 400 meter, reste sig över Pudong. Precis som i andra kine-

siska storstäder rivs nu mängder av äldre bebyggelse. Hur mycket som blir kvar av det gamla Shanghai återstår att se. Staden är just nu inne i en gigantisk satsning på världsutställningen Expo 2010 som ska visa världen att Shanghai åter blivit en världsmetropol att räkna med.

Artikeln fortsätter med bilder och bildtexter fram till s. 60.

Tre nyer över det nya Pudong med bl.a. tv-tornet (468 m högt) och Jinmao Tower (420,5 m). Sedan bilderna togs har Shanghai World Financial Center (492 m) tillkommit och bygget av Shanghai Tower (632 m) påbörjats.

Maglevtågen, som togs i trafik 2003, kör den 30 km långa sträckan till Longyanglu på drygt 7 minuter. Toppfart 431 km/tim.

Bilderna på detta uppslag är exempel på de stora infrastruktursatsningar som gjorts under de senaste tjugo åren. De omfattar också t.ex. tunnlar under Huangpufloden och The Bund, en ny stor hamn ute till havs och ett tunnelbanenät. Till vänster Yangpubron från 1993, en av sex stora broar över Huangpufloden. Ovan: Interiör från nya flygplatsen i Pudong som invigdes 1999.

Djonker vid The Bund ca 1980, en syn som sedan länge är borta. I bakgrunden Pudong.

Kärlekspar i mörkret på The Bund ca 1980. Vid den tiden sågs aldrig personer av motsatt kön hålla om varandra i dagsljus. I bakgrunden skimtar enstaka ljus från Pudongsidan.

Taiji på The Bund efter ombyggnaden på 1990-talet. I bakgrunden Shanghai Mansion (Broadway Mansion) från 1934.

Strandpromenaden vid The Bund har breddats efter ombyggnaden.

The Bund i kvällsbelysning. Byggnaden med grönt tak är Peace Hotel.

Shanghai som finansiellt centrum – samtal med Johan André

TEXT: BERTIL LUNDAHL

Shanghai ska ju enligt Kinas regering bli ett internationellt finansiellt centrum till 2020. Vad tror du om utsikterna? Vilka hinder finns det?

Utsikterna får nog sägas vara positiva. Men det är mycket som måste falla på plats under de ca 10 åren fram till 2020. Viktigast är att den kinesiska valutan måste göras konvertibel i god tid innan dess. För att det skall kunna ske måste många avregleringar inom finansmarknaderna genomföras.

I skrivande stund kan jag se ett hinder som måste åtgärdas: Kinas myndigheter arbetar inte synkroniserat och det finns individuella agendor inom myndigheterna som sinsemellan är motsägelsefulla. Skattemyndigheterna är pressade att öka skatteintäkterna och inför därför nya (ofta retroaktivt gällande) skatter, som drabbar företagande, inklusive banker och finansmarknader.

Samtidigt vill finansbyrån i Shanghai göra staden till ett finansiellt centrum. De nya skatter som pålagts ban-